

- [2] Szőke, B. M.: The Carolingian Age in the Carpathian Basin. Budapest, Hungarian National Museum, 2014.
- [3] Tylecote, R. F.: The Prehistory of Metallurgy in the British Isles., London, (1986) p. 211.
- [4] Pleiner, R.: Iron in archeology: The European bloomery smelters. Archeologický ústav AV ČR, Praha, (2000) p. 233–245.
- [5] Buchwald, V. F.: Iron and steel in ancient times. Historisk-filosofiske Skrifter 29, Copenhagen (2005) p. 164.
- [6] Uo. p. 165–168.
- [7] Espelund, A.: The evidence and the secrets of ancient ironmaking in Norway. Arketype Forlag, Trondheim, (2013) p. 105–115.
- [8] La Salvia .: Iron Making during the Migration Period. BAR International Series 1715, Oxford (2007) p. 6–9.
- [9] Török, B. – Kovács, Á.: Materials Characterization of Iron and Slag Finds of the Early Medieval Avar Metallurgists; Proceedings of the 15th International Metallurgy & Materials Congress (11–13. November 2010), Istanbul, 2011. p. 386–397.
- [10] Török, B. – Kovács, Á. – Gallina, Zs.: Ironmetallurgy of the pannonian avars of the 7–9th. century based on excavations and material examinations; Der Anschnitt, Beiheft 26, Bochum, (2015), p. 229–237.
- [11] Török, B.: Vasérc, vasbucsa, vas-tárgy – Az első magyar vaskohászok műhelyei és technikája a Kárpát-medencében; Bányászat-történeti Közlemények XII. (6. évf. 2. sz.), (Szerk.: Hadobás Sándor), Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány, Rudabánya, (2011) p. 3–29.

50 éves a Magyar Vas- és Acélipari Egyesülés

1. Az Egyesülés létrejöttének előzményei

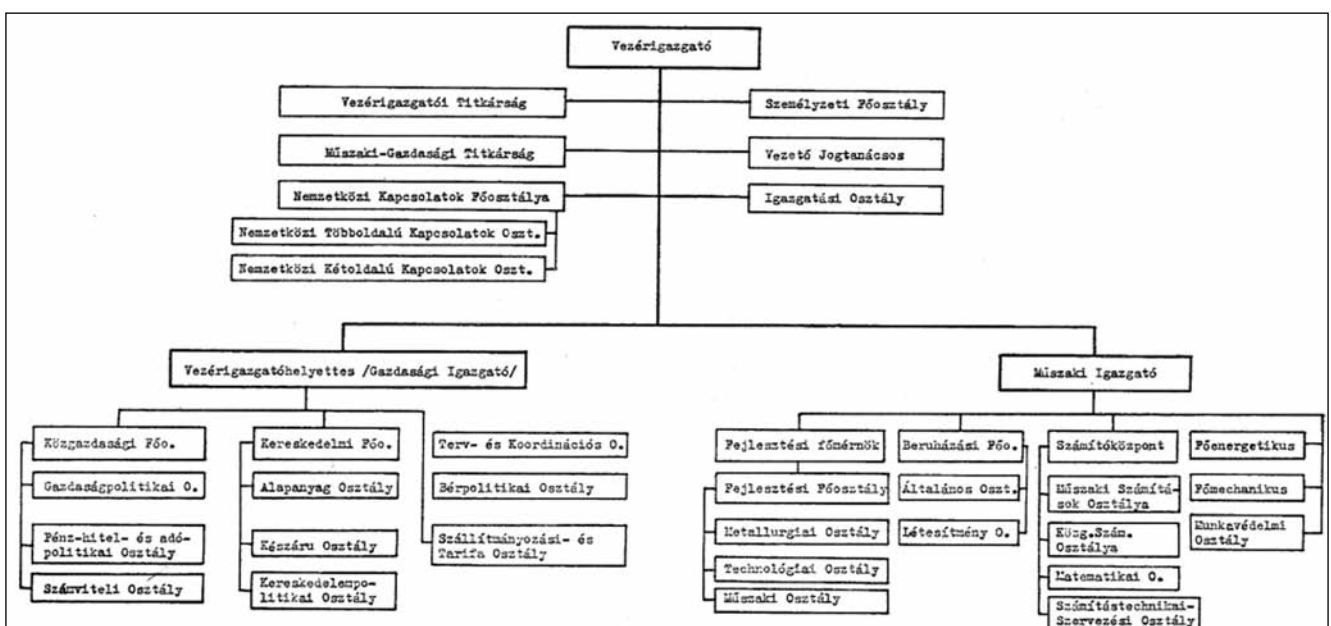
1967. február 15-én dr. Kocsis József kohó- és gépipari miniszterhelyettes a gazdasági mechanizmus reformjának végrehajtásával kapcsolatban a vaskohászat területén kialakítandó új szervezettel és annak feladataival foglalkozó értekezletet tartott. Az év folyamán az ezt követő értekezletek résztvevői tárgyalták az állami határozattal létrehozandó szakmai egyesülés társasági szerződésének tervezetével kapcsolatos álláspontokat, javaslatokat.

2. Az MVAE megalakulása

Az első Társasági Szerződés szerint a Magyar Vas- és Acélipari Egyesület a Gazdasági Bizottság 23/1967. /V. 11/sz. határozatával és a kohó- és gépipari miniszter J.85.152/1967. sz. utasításával kijelölt állami vállalatok, illetőleg kutatóintézet hozta létre (1. kép). Ezek a következők voltak: Lenin Kohászati Művek, Ózdi Kohászati Üzemek, Dunai Vasmű, Salgótarjáni Kohászati Üzemek, Borsodnádasi Lemezgyár, December 4. Drótművek, Ötvözetgyár, Kohászati Gyárépítő Vállalat, Magnezitipari Művek, Kohá-

szati Alapanyagellátó Vállalat, Vasipari Kutató Intézet. Az Egyesülés székhelye: Budapest, V. Október 6. u. 7. A kohó- és gépipari miniszter az Egyesülés vezérigazgatójává dr. Horváth Jánost, vezérigazgató-helyettesévé Longa Elemért nevezte ki.

A szervezet jellemzői: Az Egyesülésben résztvevő szervek az Egyesülés tevékenységét érintő lényeges kérdésekben döntéseiket az Igazgatótanácsban hozzák meg, amely az Egyesülés működését irányítja. Az Igazgatótanács az Egyesülésben résztvevő vállalatok és intézetek igazgatóiból, az Egyesülés vezetőjéből és

■ 1. kép. A miniszteri utasítással létrehozott „kényszeregyesülés” szervezeti felépítése. Az engedélyezett létszám: 236 fő

helyetteséből áll. Az Igazgatótanács a szükséghez képest, de legalább kéthavonként tartja üléseit, amelyen a részvétel a tagok számára kötelező. A Társasági Szerződés kilenc pontban részletesen leírja a működésre vonatkozó kötelezettségeket, képviseleti, döntési, ellenőrzési jogokat. Az Egyesülés működésével kapcsolatos költségeket – lekötött eszközök arányában – a szerződő felek viselik. A költségek elszámolása évenként történik.

3. Az Egyesülésben folyó munkák 1980-ig

A kohászat kereskedelempolitikai célkitűzéseivel kapcsolatban az Igazgatótanács évenként folyamatosan tárgyalta az állam által meghatározott belföldi kényszerkapcsolatok HM igények, kiemelt beruházások anyagszükségletének kielégítése, valamint az államközi szerződésekben vállalt exportkötelezettségek teljesítését. A tőkés export csak abban az esetben teljesíthető, ha a belföldi igényeket teljes mértékben kielégítették. Fontos feladat volt a feldolgozóipar alapanyaggal való ellátása.

Kiemelkedő jelentőséggel bírt a KGST-n belüli kooperáció, integráció, amelyet a Vaskohászati Állandó Bizottság ülésein rendszeresen áttekintettek (2. kép). Az integráció elsősorban a szovjet relációt érintette, mert a legfontosabb nyersanyagok mellett a félkész- és késztermékek vonalán is szoros volt a kapcsolat.

Az „új gazdasági mechanizmus” révén a tervlembontás rendszere megszűnt, helyét az ösztönzőkkel irányított vállalati gazdálkodás váltotta fel. Az új irányítási rendszer a vállalatok figyelmét a piaci igények felé terelte.

A korszak és alapanyag-beszerezés ügyében a miniszterhelyettes, és az Egyesülés vezérigazgatója rendszeresen a Szovjetunióban folytatott tárgyalásokat. A szerződések megkötése előtt a négy érdekelt kohászati vállalat (LKM, ÓKÜ, DV, KAV) és a Metalimpex Külkereskedelmi Vállalat között egyeztető megbeszélések zajlottak.

1969-ben a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem és az MVAE együttműködési szerződést írt alá.

1. táblázat. Adatok az 1978-ban kiadott összefoglalóból

	1968	1977
Nyersvas (ezer t)	1674	2305
Acél (ezer t)	2597	3417
Rúd-idom (ezer t)	1007	1649
Lemez és széles szalag (ezer t)	854	1339
Nettó árbevétel (M Ft)	26336	45324
Szocialista export (E Rbl)	18531	65541
Tőkés export (E \$)	30914	195896
Nyereség (E Ft)	2040	2101
Létszám (fő)	63440	63927

A kohászati üzemek alapanyag-ellátása (vasérc, korsz, ötvöző anyagok, tűzálló anyagok) központilag történt.

A tervtörvényben előírt 3,6-3,8 M t nyersvastermelés eléréséhez szükséges acélgépjártási fejlesztések témakörével a KGM Műszaki Tanács is foglalkozott. A KGM Távlati Fejlesztési Főosztálya pedig elkészítette a magyar vaskohászat tervkoncepcióját.

Az Állami Tervbizottság a Kohó- és Gépipari Minisztérium előterjesztése alapján 5018/1974. sz. alatt 1974. április 26-án határozatot hozott a vaskohászat 15 éves távlati fejlesztéséről. Az érintett vállalati igazgatók részletes intézkedési tervet dolgoztak ki. Eszerint a beruházások tervezésénél és kivitelezésénél a korszerű megoldás mellett maximálisan törekedni kell a takarékosagra. A berendezések beszerzésénél elsősorban a szocialista importot kell figyelembe venni.

A környezetvédelem helyzete a vaskohászatban téma tárgyalása során megállapították, hogy az iparágak közül elsőnek a kohászat dolgozott ki olyan elemzést és intézkedéseket, amelyek átfogóan tartalmazzák a kör-

nyezetvédelemmel kapcsolatos tennivalókat. A Műszaki Szakigazgató Tanács kapta a megbízást, hogy dolgozza ki az V. ötéves tervben megvalósítandó környezetvédelmi fejlesztések és kutatások tervezetét.

A környezetvédelmi feladatok megoldásának elősegítésére az MVAE szervezte meg a Kohászati Környezetvédelmi Tanácsot. A Környezetvédelmi

Tanács az Országos Vízügyi Hivatal, az Országos Levegővédelmi Bizottság, a KGM, a KOGÉPTEK, a TÜKI, a Vasipari Kutató Intézet és a tagvállalatok bevonásával az Egyesülés irányításával végezte munkáját.

1978-ban az MVAE fennállásának 10. évfordulója alkalmából a tagvállalatoknak kiadott összefoglaló néhány jellemző száma az 1. táblázatban látható. Szembetűnő a fejlődés a nyersvas- és acélermelés, az árbevétel és a szocialista, valamint a tőkés export növekedés területén.

4. A KÖTELEZŐTŐL az ÖNKÉNTESIG (1980–1984)

A társulási törvény keretei között 1980. február 27-én 12 tagvállalattal létrejött az új önkéntes egyesülés, amely a Csepel Vas- és Fémművek, valamint az Öntödei Vállalat bekapcsolódásával most már magába foglalja a magyar vaskohászat teljes termelő vertikumát.

Az új Egyesülés létrehozásának fő célja a vállalatok gazdasági érdekeinek előmozdítása, tevékenységeik összehangolása volt. Az új társulás-

2. kép. A KGST-ülés résztvevőinek egy csoportja (középen Longa Elemér, dr. Horváth János, dr. Kocsis József)

ban növekedett a vállalatok önállósága, felelőssége, ugyanakkor a közös gondok megoldásában az irányító szerep továbbra is az Igazgatótanácsé maradt. Az alapító vállalatok egyenkénti nyílt szavazással választották meg a Magyar Vas- és Acélipari Egyesülés elnökévé *Pethes András*t, az Ózdi Kohászati Üzemek vezérigazgatóját, az ügyvezető igazgatói tisztségre pedig *Karlik Nándort*, a korábbi Egyesülés volt vezérigazgatóját. A minisztériumnak utasítási jogköre elvileg már nem volt, képviselője az Igazgatótanácsi ülésen meghívottként vett részt és kéréseket tolmácsolt, az éves programhoz tervjavaslatokat adott. (A miniszterhelyettes azonban kinyilvánította, hogy bár kéréseket fogalmaz meg, elvárja azok kötelező végrehajtását...)

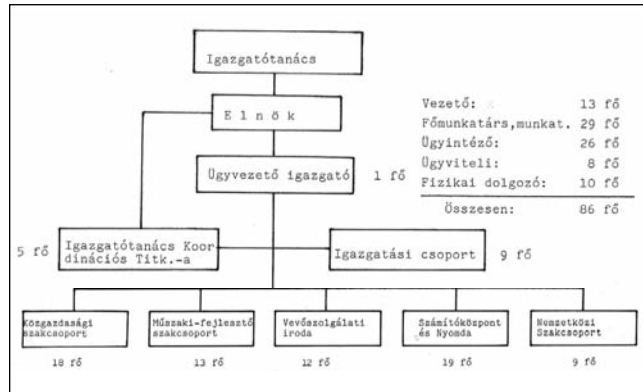
A központi szervezetet folyamatosan átszervezték. A létszám 1980-ban még 178 fő volt, de 1984-ben a szervezeti felépítés egyszerűsítését követően már csak 86 fő (3. kép).

Az igazgatótanácsi anyagok előkészítésére, egyes kérdések szakmai megítélésében a helyes állásfoglalások kialakítására Gazdasági és Műszaki Szakigazgatói Tanácsokat hoztak létre.

A tevékenységi kör új elemekkel bővült:

Hatékonyabb külkereskedelmi kapcsolatot alakítottak ki közös érdekelt-ség alapján a Metalimpex Külkereskedelmi Vállalattal.

A tagvállalatok és a MÁV közötti

■ 3. kép. Az MVAE 1984. november 1-től korszerűsített szervezete

együttműködés fontosságára utal, hogy a vállalatok öt évre szóló keretszerződéseket kötöttek a MÁV vaskohászati irányító szolgálatával.

Már érezhető lett a vállalatoknál a szakember-utánpótlás hiánya. Ezért a Nehézipari Műszaki Egyetem Kohómérnöki Karának dékánjával összehangolták a probléma alapvető megoldását célzó intézkedéseket.

Áttekintették a vaskohászati fejlesztési és termékszerkezet-korszerűsítési koncepciót a szigorúbb normatív szabályozások figyelembevételével.

A vaskohászati termékeket nagy tömegben felhasználók ellátásának javítása érdekében több új terméket fejlesztettek ki.

5. Változások az Ipari Minisztérium, az Egyesülés és a magyar vaskohászat életében (1985–1988)

A minisztériumban bekövetkezett felületesi változásokkal összhangban dr. Kapolyi László ipari miniszter kezdeményezte az Egyesülés tevé-

kenységi körének módosítását a meglévő szervezeti keretek fenntartásával.

Megalakult a Kereskedelmi Szakigazgatói Tanács, amelynek munkája magasabb szinten biztosította az MVAE tagvállalatai kereskedelmi tevékenységének összhangját mind a saját, mind pedig az összkohászati, illetve népgazdasági érdekek figyelembevételével.

Az MVAE mint ágazatfelelős, szervező és koordiná-

lő munkával segítette a kohászathoz kötődő vállalatok részvételét a különböző hazai és nemzetközi szakvásárokon, szakmai kiállításokon (4. kép), (BNV, METEC/GIFA/THERM-PROCESS, MINEX-METEX, INDUSTRIA, WIRE&TUBE).

A Magyar Vas- és Acélipari Egyesülés Igazgatótanácsa 1985-ben Emlékérem alapításáról döntött. Az emlékéremmel az Egyesülés azokat a szakembereket tünteti ki, akik kiemelkedő érdemeket szereztek tagvállalatok együttműködésének és műszaki-gazdasági eredményeinek javításában, a műszaki és a tudományos eredmények alkalmazása terén, a magyar vaskohászat eredményének hazai és külföldi elismertetésében, a kohászati szakma népszerűsítésében. Az Emlékérem (5. kép) mellé Emléklap is készült.

Az Egyesülés bekapcsolódott a Magyar Kereskedelmi Kamara életébe is.

Az Egyesülés és a magyar vaskohászat vezetői kölcsönös szakmai tanulmányutakon vettek részt a KGST országokban.

Elkezdődött a műszaki, gazdasági, hatékonysági mutatók elemzése, ipar-

■ 4. kép. A kiállítók egy csoportja a BNV közös pavilonja előtt 1987 májusában

■ 5. kép. Az Emlékérem címoldala

történeti emlékek megőrzése, múzeumok támogatása, pénzmozgás nélküli fizetések gyakorlatának kialakítása, váltóforgalmazás.

6. A fordulat évei, a szerkezetváltás kezdete a vaskohászatban (1989–1991)

A magyar vaskohászatban egyre súlyosbodtak a problémák. Gondok voltak a hulladékellátással és az alapanyag-ellátással. Tovább nehezítette a helyzetet a bankok pénzsűkítő politikája.

A hatékonyabb, gazdaságosabb működés érdekében az MVAE tagvállalatok már csaknem 100 önálló társaságot alapítottak és 230 társaságban vannak érdekeltségeik.

Létszámleépítések történtek, az északi térségben igen súlyos helyzet alakult ki.

Az Egyesülés működőképessége is veszélybe került a kintlévőségek miatt. 1990-ben a létszám 75 fő volt. Előtérbe kerül a székház tulajdonjogának megszerzése és minél nagyobb bevétel elérése a bérleti díjakból.

1993-ban a világméretű acélipari recesszió, túltermelési válság tovább rontotta a magyar kohászat külpiaci lehetőségeit. Létfenntartású a belső piac megtartása, importkorlátozásra került sor.

7. A vaskohászat leépülésének kezdete, a piacgazdaságra való áttérés problémái (1992–1994)

Egyértelművé vált, hogy az importliberalizáció, a belföldi igénycsökkenés és az energiahordozók áremelésének

együttes hatását a vaskohászat saját erőből nem képes kivédeni. A piacvédelmet halogató magatartásukkal a minisztériumok a magyar vaskohászatot rendkívül nehéz helyzetbe hozták. A gazdálkodási körülmények tovább romlottak. A privatizáció az Egyesülés tagvállalatainál rendkívül lassan haladt, annak mértéke csak 16% volt.

A magyar vaskohászatban az állami támogatások végleg leépültek, összeomlott a kelet-európai piac. Az alacsony világpiaci árak, a piaci verseny élesedése kritikus helyzetet teremtett a vállalatok számára. A kereskedelmi kapcsolatokra rányomta bélyegét az egész világra kiterjedő acélipari recesszió.

Az MVAE 1992-ben kérte felvételét a Nemzetközi Vas- és Acél Intézetbe (IISI).

A foglalkoztatás helyzetét továbbra is az állandó feszültségek jellemezték. A vaskohászatban dolgozók száma 17900 főre csökkent.

8. Felfelé az emelkedőn: reorganizáció és piacvédelem (1995–1997)

Egyre több társaság kéri a felvételét az Egyesülésbe. Már 35 tagja van.

Az Egyesülés több nemzetközi szervezetben képviseltette magát: IISI, ENSZ EGB, UNIDO, OECD, EUROFER). 1995 szeptemberétől az EUROFER társult tagja lett (6. kép).

Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium 1995. május 30-án az MVAE benyújtott javaslatát is figyelembe véve piacvédelmi eljárást indított.

Elkezdődött a Minőségbiztosítási rendszerek kiépítése.

A törvény kimondta a Magyar Szabványügyi Testület létrehozását. A testületben a magyar vaskohászat képviselője az MVAE lett.

A privatizáció folytatódott.

9. Sűrűsödő viharfelhők (1998–2002)

A világ nagy gazdaságait recesszió fenyegette, ami kihatott a magyar vaskohászatra is.

A problémát a világ acélipari túltermelése okozta. Az árak soha nem tapasztalt mélységekbe zuhantak. 2001-ben az elmúlt évtized legsúlyosabb acélpiazi válsága alakult ki.

A gazdasági szabályozórendszer változásai egyre nehezebb helyzet elé állították a magyarországi gazdálkodó szervezeteket. Az MVAE tagvállalatai közül több megszűnt. A tagvállalatok technológiai folyamatainak, gazdasági helyzetének mélyebb áttekintése érdekében az Igazgatótanács kihelyezett üléseket tartott. 2000 novemberében az ÓAM Ózdi Acélművek Kft.-nél gyárlátogatással egybekötött ülés volt (7. kép).

A hazai acéliparban még 44% az állami tulajdon. A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium megbízásából az MVAE elkészítette a hazai acélipar stratégiai fejlesztési koncepcióját.

10. Az EU-csatlakozás, konjunktúra és szűkülő lehetőségek (2003–2007)

Tovább romlott az MVAE tagvállalatok pozíciója a hazai piacon: részarányuk a hazai acélfelhasználásból tovább csökkent. Az import aránya a teljes

■ 6. kép. Az EUROFER csatlakozási szerződésének aláírói: balról Dietrich von Hülsen az EUROFER vezérigazgatója, Horváth István az MVAE Igazgatótanácsának elnöke, Mezei József az MVAE igazgatója

■ 7. kép. Gyárlátogatás az ÓAM Ózdi Acélművek Kft.-nél

magyar piacon már meghaladja a 60%-ot. Nagyon komoly versenyhátrányt jelent, hogy az állam lemondott a támogatások lehetőségéről, amit a környező országok fenntartottak.

Az EU-csatlakozás nagy kihívás a magyar acélipar számára (piac, környezetvédelem, CO₂-kereskedelem).

Az acéliparban rendkívüli helyzet alakult ki Kína acélgártó kapacitásainak eddig nem tapasztalt mértékű megnövekedése miatt. A világpiacra súlyos alapanyaghiány jelentkezett. Az MVAE tagvállalatai a létükért küzdtek, a hazai termelők egy része tönkrement.

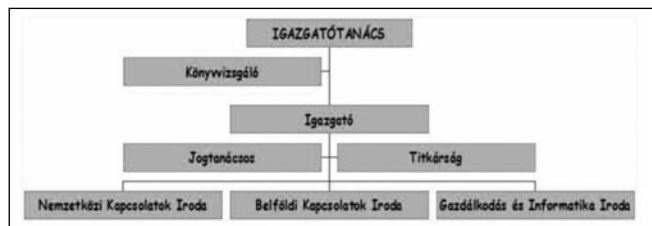
Az Egyesülés megszorító intézkedésekre kényszerült, a létszám 15 fő.

Az EU-csatlakozással összefüggő többletfeladatokat is tartalmazó új Szervezeti és Működési Szabályzat készült. 2004-től három iroda működött az új szervezetben: Nemzetközi, Belföldi, Gazdálkodás és Informatika Iroda (8. kép).

11. Globális pénzügyi válság és gazdasági recesszió (2008–2012)

A világgazdaságban 2008 második felében olyan válságfolyamatok indultak el, amelyekhez hasonlóra az 1930-as évek elején kialakult globális válság óta nem volt példa. A gazdasági növekedés lelassult, és szinte minden régió gazdasága recesszióba fordult.

2008 végén a hazai gazdaság helyzete drámainak mondható. Az acéliparban drasztikusan esett a termelés. A tagvállalatok nehéz pénzügyi helyzetbe kerültek (emelkedő nyersanyag-

8. kép. Az MVAE 2004-től érvényes szervezeti felépítése

és energiaárak, nem javult a szabályozási környezet és hitelfelvételi lehetőség).

Az MVAE-ben folyamatosan csökkent a tagvállalati hozzájárulás és nőtt a saját bevétel.

2010 végére a világgazdasági környezet stabilizálódott. Legnagyobb gond az alapanyagárak növekedése lett. Egyre jelentősebb szerephez jutott az acélgártásban a hulladék.

Az MVAE programot készítette a hazai acélipar népszerűsítésére.

A WORLDSTEEL ülésain egyre nagyobb hangsúlyt kaptak a munkavédelem (egészség és biztonság) aktuális kérdései.

12. A stagnálás évei (2013–2016)

Az MVAE pénzügyi helyzetében jelentős romlás állt be. Több bérli tönkrement, az épülethasznosítás bevétele 2014-ben 20 M Ft-tal kevesebb volt, mint az előző évben. Új Szolgáltató Iroda létesült kilenc fővel a Dunaferrtől átvett kollégákkal és tevékenységgel.

A székházon tetőcserét kellett végezni közel 70 M Ft értékben, amelyhez segítség volt a tagi kölcsön igénybevétele.

Az acélipar stratégiai partnerének számító építőipar is nehézségekkel küzdött. A környezetvédelmi szabályo-

zó rendszer szigorodott.

2016-ban az árak emelkedni kezdtek. A világpiacra az acélfelhasználás növekedése a stagnálás közelében mozgott.

13. Új időszámítás az Egyesülés életében (2017–)

Az új vezetés célkitűzései:

- fiatalos, aktív, cselekvő szervezet felépítése,
- az acélnak, mint mérnöki anyagnak a népszerűsítése,
- döntéshozókkal, társszervezetekkel kölcsönösen előnyös kapcsolatok,
- a székház modernizálása, optimalizált működtetése.

Az új elvárásoknak megfelelően szervezeti átalakítás, arculati megújulás történt. Az MVAE weboldala új, aktuális hírekkel frissül. Új logó készült:

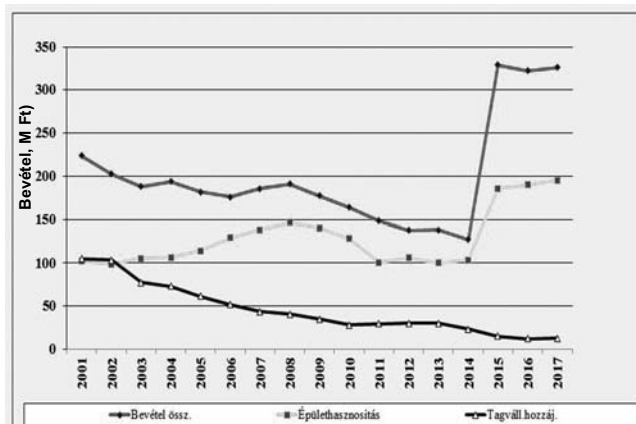

Taggyűlések mellett szimpóziúموkat, workshopokat tartanak. A Magyar Acél c. kiadvány negyedévenként jelenik meg.

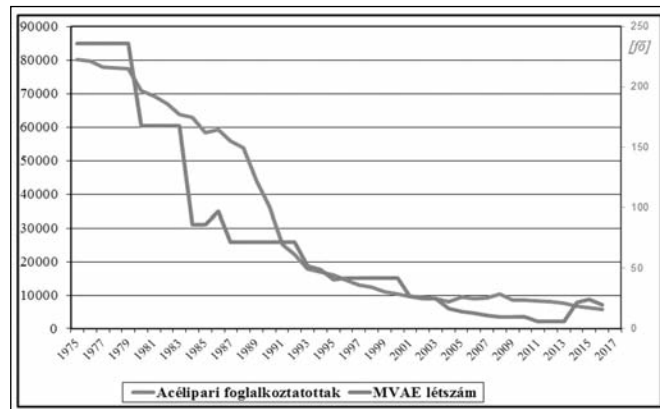
Az MVAE igényes, színvonalas működésének legfontosabb alapja továbbra is a székház. A bevételek alakulását szemlélteti a 9. kép.

Az Egyesülés élete, mindennapjai egybefonódtak a vaskohászat, az acélipar életével. Az acéliparban és az MVAE-ben foglalkoztatottak létszám-alakulását mutatja a 10. kép.

Marczis Gáborné dr.
az MVAE igazgatója 2002–2012

9. kép. A székház bevételei 2001–2017 között

10. kép. A foglalkoztatottak létszáma az acéliparban és az MVAE-ben